

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет економічний

Кафедра економічної кібернетики

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Методи оцінки економічної безпеки

Освітня програма Економіка

Спеціальність 051 Економіка

Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 2 від 29 серпня 2022 р.

м. Івано-Франківськ - 2022

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до навчальної дисципліни
3. Мета та цілі навчальної дисципліни
4. Компетентності
5. Результати навчання
6. Організація навчання
7. Система оцінювання навчальної дисципліни
8. Політика навчальної дисципліни
9. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Методи оцінки економічної безпеки
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Викладач (-і)	к.е.н., доц. Пілько А.Д.
Контактний телефон викладача	+38(050)3735287
Е-mail викладача	andriy.pilko@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pro
Консультації	Згідно розкладу консультацій
2. Анотація до навчальної дисципліни	
<p>Системні трансформації та широкомасштабна війна, розгорнута проти України стали наслідком тривалих соціально-політичних, економічних змін та геополітичних викликів. На даний час держава стикається з численними викликами як ендогенного, так і екзогенного походження. Подібні ситуації ставлять нові вимоги до системи забезпечення національної безпеки. У зв'язку з цим формування системи національної безпеки вимагає розробки теоретичних, методологічних, а також практичних питань з даної проблематики. Невід'ємною складовою системи національної безпеки є економічна безпека. Рівень забезпечення економічної безпеки на глобальному, національному, регіональному рівнях, а також на рівні господарюючих суб'єктів та домогосподарств буде визначати ефективність усіх подальших системних трансформацій суспільства та державних інституцій, а також післявоєнної відбудови. Актуальною є задача формування ефективних механізмів забезпечення економічної безпеки на різних рівнях управління. Використання економіко-математичного інструментарію для вирішення задач оцінювання, аналізу, прогнозування та оптимізації процесів управління економічною безпекою є передумовою формування ефективних моделей управління економічною безпекою та її складовими.</p>	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
<p>Мета курсу полягає в формуванні у студентів знань, умінь і навичок із застосування різноманітних методів оцінювання рівня економічної безпеки систем різного рівня складності та ієрархії. Мета реалізується через цілі:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ознайомлення з теоретичними основами економічної безпеки та її складовими 2. ознайомлення з існуючими методиками визначення рівня економічної безпеки 3. формування навичок з використання фактографічних та експертних методів оцінки стану та загроз економічній безпеці, а також кількісного визначення рівня економічної безпеки 4. розробка моделей визначення порогових значень показників економічної безпеки 	
4. Компетентності	
<p>ІК - Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в економічній сфері, які характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, що передбачає застосування теорій та методів економічної науки.</p> <p>ЗК01. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.</p> <p>ЗК03. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.</p> <p>ЗК04. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p>ЗК08. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.</p> <p>ЗК10. Здатність бути критичним і самокритичним.</p> <p>ЗК11. Здатність приймати обґрунтовані рішення.</p> <p>ЗК13. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.</p> <p>СК01. Здатність виявляти знання та розуміння проблем предметної області, основ функціонування сучасної економіки на мікро-, мезо-, макро- та міжнародному рівнях.</p> <p>СК04. Здатність пояснювати економічні та соціальні процеси і явища на основі</p>	

теоретичних моделей, аналізувати і змістовно інтерпретувати отримані результати.

СК05. Розуміння особливостей сучасної світової та національної економіки, їх інституційної структури, обґрунтування напрямів соціальної, економічної та зовнішньоекономічної політики держави.

СК06. Здатність застосовувати економіко-математичні методи та моделі для вирішення економічних задач.

СК07. Здатність застосовувати комп'ютерні технології та програмне забезпечення з обробки даних для вирішення економічних завдань, аналізу інформації та підготовки аналітичних звітів.

СК09. Здатність прогнозувати на основі стандартних теоретичних та економетричних моделей соціально-економічні процеси.

СК10. Здатність використовувати сучасні джерела економічної, соціальної, управлінської, облікової інформації для складання службових документів та аналітичних звітів.

СК11. Здатність обґрунтовувати економічні рішення на основі розуміння закономірностей економічних систем і процесів та із застосуванням сучасного методичного інструментарію.

СК12. Здатність самостійно виявляти проблеми економічного характеру при аналізі конкретних ситуацій, пропонувати способи їх вирішення.

СК13. Здатність проводити економічний аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, оцінку їх конкурентоспроможності.

СК14. Здатність поглиблено аналізувати проблеми і явища в одній або декількох професійних сферах з врахуванням економічних ризиків та можливих соціально-економічних наслідків.

5. Результати навчання

ПР02. Відтворювати моральні, культурні, наукові цінності, примножувати досягнення суспільства в соціально-економічній сфері, пропагувати ведення здорового способу життя.

ПР04. Розуміти принципи економічної науки, особливості функціонування економічних систем.

ПР06. Використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у сфері економічної діяльності.

ПР09. Усвідомлювати основні особливості сучасної світової та національної економіки, інституційної структури, напрямів соціальної, економічної та зовнішньоекономічної політики держави.

ПР12. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.

ПР13. Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання соціально-економічних даних, збирати та аналізувати необхідну інформацію, розраховувати економічні та соціальні показники.

ПР21. Вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик економічних систем різного рівня, а також особливостей поведінки їх суб'єктів.

ПР22. Демонструвати гнучкість та адаптивність у нових ситуаціях, у роботі із новими об'єктами, та у невизначених умовах.

6. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни – 90 год.

Вид заняття	Загальна кількість годин
Лекції	22
Практичні	22
Самостійна робота	46

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативна / вибіркова
7	051 Економіка	4	Нормативна

Тематика навчальної дисципліни

Тема, план	Форма заняття	Літерату ра	Завдання, год	Вага оцінки	Термін виконання
Тема 1. Теоретичні основи економічної безпеки.	Лекція, практичне	[1,2, 10]	Опрацюва ти	0,05	До наступного

Предмет, об'єкт, методи та завдання курсу. Зв'язок дисципліни з іншими науками. Суб'єкти економічної безпеки. Об'єкти економічної безпеки. Функції економічної безпеки. Економічна безпека у ринкових умовах. Еволюція безпекознавства. Основні етапи і напрями проведення аналізу явищ і процесів в контексті постановки та вирішення задач управління економічною безпекою.	заняття		лекційний матеріал, підготуватися до практичного заняття, тести		заняття за розкладом
Тема 2. Суть та задачі безпекознавства. Сутність та зміст безпекознавства. Зміст міждисциплінарності безпекознавства. Безпекознавство в системі наук. Цілі та завдання безпекознавства. Функції безпекознавства. Методологія безпекознавства. Онтологія безпекознавства. Аксиологія безпекознавства. Синергетична парадигма національної безпеки.	Лекція, практичне заняття	[1-5, 7,8]	Опрацювати лекційний матеріал, підготуватися до практичного заняття, тести	0,05	До наступного заняття за розкладом
Тема 3. Економічна безпека в системі національної безпеки. Сутність економічної безпеки. Генезис економічної безпеки. Характерні особливості економічної безпеки. Об'єкти економічної безпеки. Національні економічні інтереси та їх класифікація. Загрози економічній безпеці. Економічна безпека держави, суб'єктів господарювання, населення. Зовнішні та внутрішні загрози економічній безпеці України, їх генезис та особливості розвитку.	Лекція, практичне заняття	[3-5, 11-13,17,21-24]	Опрацювати лекційний матеріал, підготуватися до практичного заняття, тести	0,1	До наступного заняття за розкладом
Тема 4. Система економічної безпеки. Структуризація системи економічної безпеки та задачі вивчення структурних складових. Економічна	Лекція, практичне заняття	[5, 11,12, 13-17]	Опрацювати лекційний матеріал, Пройти тестування	0,1	До наступного заняття за розкладом

безпека в фінансовій сфері (бюджетна, податкова, боргова, грошово-кредитна безпека, валютна, банківська, інвестиційна безпека). Продовольча безпека. Інноваційно-технологічна безпека. Енергетична безпека. Зовнішньоекономічна безпека.			до теми		
Тема 5. Нормативно-правове регулювання питань забезпечення економічної безпеки. Вітчизняний досвід нормативно-правового регулювання процесів оцінювання, аналізу та прогнозування рівня економічної безпеки. Аналіз зарубіжного досвіду	Лекція, практичне заняття	[5-7, 14]	Опрацювати лекційний матеріал, підготуватися до практичного заняття, тести	0,1	До наступного заняття за розкладом
Тема 6. Кількісна оцінка економічної безпеки держави. Методи визначення інтегральної оцінки рівня економічної безпеки та її складових. Моделювання залежностей між показниками-індикаторами економічної безпеки.	Лекція, практичне заняття	[1,3,6,15-17,19-21]	Опрацювати лекційний матеріал, підготуватися до практичного заняття, розрахункова робота	0,15	До наступного заняття за розкладом
Тема 7. Кількісна оцінка економічної безпеки регіону. Методи і моделі визначення інтегральної оцінки рівня економічної безпеки регіону. Моделювання складових економічної безпеки на регіональному рівні. Методи оцінки фінансової самодостатності ОТГ в контексті оцінювання бюджетної та фінансової самодостатності.	Лекція, практичне заняття	[3,5,10, 16, 26]	Опрацювати лекційний матеріал, підготуватися до практичного заняття, тести	0,15	До наступного заняття за розкладом
Тема 8. Методи оцінки економічної безпеки підприємства. Моделі і методи оцінки та аналізу фінансово-господарського стану підприємства. Моделі і методи прогнозування фінансово-господарського стану підприємства. Моделі	Лекція, практичне заняття	[6,7, 14,15,22-27]	Опрацювати лекційний матеріал, підготуватися до практичного заняття, тести	0,1	До наступного заняття за розкладом

прогнозування банкрутства. Оцінка економічної безпеки підприємства.					
Тема 9. Порогові рівні безпеки. Поняття порогового рівня безпеки. Види порогових рівнів. Фіксовані і плаваючі рівні. Методи визначення порогових рівнів: інструктивні матеріали, експертні методи, фактографічні методи. Методи на основі використання зваженої Евклідової відстані та дискримінантного аналізу.	Лекція, практичне заняття	[5,7,12, 14,19-22]	Опрацювати лекційний матеріал, пройти тестування, розрахункова робота	0,2	До наступного заняття за розкладом
7. Система оцінювання навчальної дисципліни					
Загальна система оцінювання курсу	<p>100 бална – 50 балів протягом семестру (поточна успішність, тести в дистанційній формі, написання та захист розрахункових робіт, індивідуальних творчих завдань, контрольна робота) та 50 балів за екзамен;</p> <p>“відмінно” – студент демонструє повні і глибокі знання навчального матеріалу, достовірний рівень розвитку умінь та навичок, правильне й обґрунтоване формулювання практичних висновків, наводить повний обґрунтований розв’язок прикладів та задач, аналізує причинно-наслідкові зв’язки; вільно володіє науковими термінами;</p> <p>“добре” – студент демонструє повні знання навчального матеріалу, але допускає незначні пропуски фактичного матеріалу, вміє застосувати його до розв’язання конкретних прикладів та задач, у деяких випадках нечітко формулює загалом правильні відповіді, допускає окремі несуттєві помилки та неточності розв’язках;</p> <p>“задовільно” – студент володіє більшою частиною фактичного матеріалу, але викладає його не досить послідовно і логічно, допускає істотні пропуски у відповіді, не завжди вміє правильно застосувати набуті знання до розв’язання конкретних прикладів та задач, нечітко, а інколи й невірно формулює основні твердження та причинно-наслідкові зв’язки;</p> <p>“незадовільно” – студент не володіє достатнім рівнем необхідних знань, умінь, навичок, науковими термінами.</p>				
Вимоги до письмової роботи	Відповідно до навчального плану, студент виконує одну контрольну роботу, яка є допуском до складання іспиту. Головна мета її – перевірка самостійної роботи студентів в процесі навчання, виявлення ступеня засвоєння ними теоретичних положень курсу. При розв’язанні задач студент має детально вказувати, яким саме був хід його роздумів, якими формулами він користувався.				
Семінарські заняття	Практичне заняття проводиться з метою формування у студентів умінь і навичок з предмету, вирішення сформульованих завдань, їх перевірка та оцінювання. За метою і структурою практичні заняття є ланцюжком, який пов’язує теоретичне навчання і навчальну практику з дисципліни, а також передбачає попередній контроль знань студентів. Оцінка за практичне заняття враховується при виставленні підсумкової оцінки з дисципліни.				

	<p>Передбачається виконання і захист розрахункових робіт. За виконання кожної розрахункової роботи студент отримує дві оцінки – одну за написання роботи і одну за захист. Оцінювання проводиться за національною шкалою.</p> <p>В процесі оцінювання рівня написання розрахункової роботи звертається увага на своєчасність застосування відповідного інструментарію для вирішення задач розрахункової роботи, правильність графічної інтерпретації результатів побудови відповідних моделей, правильність розрахунків, грамотність та повноту формулювання проміжних та остаточних висновків до розрахункової роботи.</p> <p>В процесі оцінювання захисту розрахункової роботи звертається увага на рівень володіння теоретичним матеріалом, необхідним для виконання розрахункової роботи, орієнтування студента в основних етапах виконання завдань, вміння формулювати висновки до роботи.</p>
<p>Умови допуску до підсумкового контролю</p>	<ul style="list-style-type: none"> – оцінка за поточне тестування (25 балів); – оцінка за відповіді на всі основні та додаткові запитання під час аудиторних занять (5 балів); – оцінка за контрольну роботу (10 балів); – оцінка за самостійну роботу (10 балів).

8. Політика навчальної дисципліни

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);

- опрацювання теоретичного матеріалу, виконання розрахункових робіт, проходження тестування в дистанційній формі навчання;

- опрацювання і підготовка до дискусій з приводу матеріалу, викладеного в хрестоматіях для самостійної роботи;

- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;

- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

Засвоєння пропущеної теми лекції з поважної причини перевіряється під час складання підсумкового контролю. Пропуск лекції з неповажної причини відпрацьовується студентом відповідно вимог кафедри, що встановлені на засіданні кафедри (співбесіда, реферат тощо).

Пропущені практичні, семінарські та лабораторні заняття, незалежно від причини пропуску, студент відпрацьовує згідно з графіком консультацій. Поточні незадовільні оцінки, отримані студентом під час засвоєння відповідної теми на практичному, семінарському та лабораторному занятті перескладаються викладачеві, який веде заняття до складання підсумкового контролю з обов'язковою відміткою у журналі обліку роботи академічних груп.

Очікується, що студенти будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлюючи наслідки її порушення, що визначається Кодексом честі та Положенням про запобігання та виявлення плагіату Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника <https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагіату/>.

Перезарахування результатів неформальної освіти відбувається згідно Положення про порядок зарахування результатів неформальної освіти у ПНУ https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2021/02/neformalna_o_svita.pdf

9. Рекомендована література

1. Стан та перспективи соціальної безпеки в Україні: експертні оцінки [Текст] : монографія / О. Ф. Новікова, О. Г. Сидорчук, О. В. Панькова [та ін.] / Львівський регіональний інститут державного управління НАДУ; НАН України, Інститут економіки промисловості. – К. ; Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2018. — 184 с. http://www.lvivacademy.com/download_2018/stan.pdf
2. Голіков І. В. Сутність та еволюція поняття економічна безпека / І. В. Голіков // Проблеми економіки. – 2014. – № 1. – С. 309-314. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Pekon_2014_1_47.pdf.
3. Шлемко В. Т. Економічна безпека України: сутність і напрями забезпечення / В. Т.

Шлемко, І. Ф. Білько. – К. : КНЕУ, 2012. – 193 с.

4. Пілько А.Д. Еволюція та перспективні напрями розвитку безпекознавства / А.Д. Пілько // Економічна безпека в умовах глобалізації світової економіки: [колективна монографія у 2 т.]. – Дніпропетровськ : «ФОРМ дроб'язко С.І.», 2014. – Т. 1 –466 с. – С. 166-177.

5. Мельникова О.А. Соціальна безпека регіону: сутність та способи протидії загрозам / О.А.Мельникова // Електронне фахове видання «Ефективна економіка».2008. -№5. http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/5_2018/84.pdf

6. Буркальцева Д.Д. Інституціональне забезпечення економічної безпеки України: монографія / Д.Д.Буркальцева. – К.: Знання України, 2012. – 347 с.

7. Білорус О. Б. Глобалізація і безпека розвитку: Монографія / О.Г.Білорус, Д. Г. Лук'яненко та ін. – КНЕУ, 2001. – 733 с.

8. Ефективність соціально-економічного розвитку та економічна безпека регіону (на прикладі Закарпатської області); аналіт. доп./А.І. Сухоруков, Ю.М.Харазішвілі. – К.: НІСД, 2013. – 32 с.

9. Тимошенко О. В. Методичні підходи до оцінювання рівня економічної безпеки держави / О. В. Тимошенко // Бізнес Інформ. – 2014. – № 6. – С. 32-37.

10. Пілько А. Д. Моделювання процесів управління економічною безпекою регіону [Текст] : дис... канд. екон. наук: 08.03.02 / Пілько Андрій Дмитрович ; Прикарпатський національний ун-т ім. Василя Стефаника. – Івано-Франківськ, 2004. – 203 арк

11. Пілько А.Д. Моделювання процесів оцінки й аналізу соціо-еколого-економічного розвитку регіону / А.Д.Пілько, Т.П.Гарда // Проблеми економіки. №2.2017. – С.324-330.

12. Пілько А.Д. Перспективні напрями моделювання процесів оцінки та аналізу інвестиційної складової соціально-економічного розвитку регіону / А.Д. Пілько, Л.Р. Трухим // Бізнес Інформ. – 2021. – №10. – С. 116-12

13.Пілько А.Д. Моделі оцінювання та аналізу асиметрії регіонального розвитку / А. Д. Пілько, Т. П. Гарда // Економіка розвитку. – 2018. – № 2 (86). – С. 24–35.

14. Pilko, A., Stefinin, V., Danylo, S., Popadynets, N. (2022). The Impact of Investment Activity Parameters on Uneven Development of the Regions of Western Ukraine. In: Elhoseny, M., Yuan, X., Krit, Sd. (eds) Distributed Sensing and Intelligent Systems. Studies in Distributed Intelligence . Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-64258-7_34

15. Пілько А.Д. Формування концептуальної моделі аналізу соціальної напруженості / А.Д. Пілько // Актуальні проблеми філософії та соціології. – 2022. – № 35. – С.61-66.

16. Пілько А.Д. Формування моделі оцінювання та аналізу соціального напруження та її застосування в дослідженнях соціально-економічного розвитку регіону/ А.Д. Пілько // Наукові перспективи. – 2022. – № 1 (19) – С.361-375.

17. Пілько, А., & Чепига, Б. (2022). Моделі аналізу взаємозв'язків між макроекономічними показниками та показниками державного боргу. *Економіка та суспільство*, (45). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-60>

18. Andriy Pilko, Vitalii Kramar Models of assessment and analysis of the level of monetary security of the state. – 2nd International Scientific Conference «Eastern European Conference of Management and Economics» (2; 2020; Ljubljana), P. 146-155.

19. Пілько А.Д., Вацеба М.Р. Аналіз регіональних ринків продовольства на прикладі ринку картоплі в контексті забезпечення продовольчої безпеки- «Актуальні проблеми та перспективи розвитку агро- та електроінженерії», матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. Тернопіль: ФОП Паляниця В. А., 2020. 250 с., С.50-52.

20. Пілько А.Д. Значимість врахування соціальної напруженості в інвестиційній діяльності / А.Д. Пілько // Сучасні тенденції розвитку економіки, фінансів та управління: нові можливості, проблеми, перспективи: Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю, 10 листопада 2021 р.. – К.:КУБГ, 2021. – 403 с., С.192-196.

21. Пілько А.Д. Оцінювання порогового рівня економічної безпеки регіону/ А.Д. Пілько // Управління ресурсним забезпеченням господарської діяльності підприємств реального сектору економіки: зб. матеріалів VI Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю 17 листопада 2021 року. - м.Полтава, 2021. – 325 с., С. 219-223.

22. Пілько А.Д. Пріоритетність забезпечення соціальної безпеки в досягненні цілей сталого розвитку регіону / А.Д. Пілько // Перспективи розвитку територій: теорія і практика: збірник матеріалів V Міжнародної науково-практичної конференції 18-19 листопада 2021 р. м.Харків, 2021.

23. Пілько А.Д. Аналіз соціальної напруженості як перспективний напрям розвитку соціального моделювання. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2022. № 37. – С. 163-168.

24. Пілько А.Д. Управління територіальною системою: еволюція безпекознавчої парадигми / А.Д. Пілько // Моделювання регіональної економіки. Збірник наукових праць. – Івано-Франківськ: Плай, 2012. – № 2(20). – 446 с. – С.332-341.

25. Пілько А. Д. Постановка задачі оцінки рівня безпеки розвитку територіальної системи / А.Д.Пілько // Бізнес Інформ. – 2013. – №10. – С. 173-179.

26. Пілько А.Д. Формування механізму управління продовольчою безпекою регіону /А.Д.Пілько // Бізнес Інформ. № 2. 2015. – С.87-91.

27. Пілько А.Д. Моделювання процесу оцінювання рівня економічної безпеки регіону / А.Д.Пілько, Н.В.Савчук // Бізнес Інформ. № 8. 2015. – С.77-84.

Викладач

Пілько А.Д.